

FENOMENOLOŠKA OBELEŽJA PRESTUPNIŠTVA MLADIH U SRJ-u PERIODU OD 1991-2000 GODINE

Danica Vasiljević

Univerzitet u Beogradu

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Katedra za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja

Sažetak

Predmet ovog rada je istraživanje fenomenoloških karakteristika prestupništva mladih u SRJ u periodu od 1991 do 2000 godine, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo mladih u posmatranom periodu. Logično je pretpostaviti da su te godine socijalne, političke i ekonomske krize imale uticaj na porast maloletničkog prestupništva. Podaci za istraživanje su preuzeti iz Statističkog biltena Saveznog zavoda za statistiku. Uprkos očiglednom porastu maloletničkog prestupništva, zapaženo je opadanje poverenja u zavodske vaspitne sankcije, dok su mere pojačanog nadzora i dalje dominantne vaspitne sankcije koje se izriču maloletnicima.

Ključne reči: maloletni prestupnici, fenomenološke karakteristike, krivične sankcije

1. UVOD

Proučavanje poremećaja u ponašanju mladih, a posebno onih ponašanja koja se mogu označiti kao maloletnička delinkvencija ima velik značaj u kreiranju politike krivičnopravnog reagovanja. Otuda je veoma važno posvetiti pažnju ne samo izučavanju uzroka nastanka, već i fenomenoloških aspekata delinkvencije, kako bi se analizom strukture i dinamike prestupništva mladih sticala saznanja koja će na najbolji način usmeravati praksu prevencije i resocijalizacije.

Korišćenjem podataka iz Statističkih biltena Saveznog zavoda za statistiku u ovom radu je dat prikaz obima, dinamike i strukture prestupništva maloletnika, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo mladih u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine. Ovaj period su obeležile krupne društvene promene, ratovi u okruženju, politička previranja, socijalna i ekonomska kriza. Ovakav društveni milje svakako je bio "dobra podloga" za razvoj različitih oblika socijalno-patoloških pojava i logično je pretpostaviti da je imao značajan uticaj na prestupništvo maloletnika na ovim prostorima. Predmet ovog rada ne upućuje na analizu ove međuzavisnosti, što bi zahtevalo pregled ne samo statističkih podataka u jednom dužem vremenskom intervalu, već i detaljnije kriminološke

i sociološke analize. Kao što navode Singer i Mikšaj-Todorović (1989:35), svođenje pojavnih oblika kriminalnog ponašanja maloletnika na prost opis delinkventnog ponašanja je iz više razloga pogrešno. "Osim što su modaliteti i posledice delinkventnog ponašanja veoma značajan indikator za procjenu važnosti i stupnja društvene opasnosti krivičnih djela i počinitelaca, oni su važan element za procjenu ozbiljnosti maloletničke delinkvencije kao društvene pojave na određenom području i vremenskom razdoblju". Ograničit ćemo se stoga na opšti prikaz statističkih podataka i pokušati da analizom nekih elemenata osvetlimo glavna obeležja dinamike kretanja i strukture prestupništva, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo maloletnika u SRJ u poslednjoj deceniji XX veka, što ujedno predstavlja cilj ovog rada.

2. OBIM, DINAMIKA I STRUKTURA PRESTUPNIŠTVA MALOLETNIKA U SRJ U PERIODU OD 1991. DO 2000. GODINE

Pravu sliku o stanju kriminaliteta na nekom prostoru u praksi nikada ne možemo sagledati iz prostog razloga što nijedna statistika ne beleži razmere stvarnog kriminaliteta. Jedan od glavnih problema predstavlja postojanje tamne brojke kriminaliteta, nepoznatog broja krivičnih dela koja ostaju neregistrovana. Aktivnost policije nejednakog intenziteta

dotatno komplikuje situaciju, jer broj neotkrivenih krivičnih dela može značajno varirati tokom vremena. Prevazilaženje problema tamne brojke savremena kriminologija traži u primeni različitih tehnika za njenu što realniju procenu. U tu svrhu se koriste ankete samoprijavlivanja delinkvenata (*self reported delinquency*), izveštaji o viktimizaciji (svedočenje osoba koje su bile žrtve kriminalnih akata) i ankete sa licima koja u okviru obavljanja svoje delatnosti mogu imati saznanja o izvršenim krivičnim delima (osoblje hotela, većih prodavnica, zdravstveni radnici i sl.). Svaka od navedenih tehnika ima svoje prednosti i nedostatke, pa se u najvećem broju slučajeva kriminološke analize oslanjaju na statističke podatke o broju prijavljenih lica (policajska statistika), optuženih lica (tužilačka statistika) i podatke o licima osuđenim za izvršena krivična dela (sudska statistika). Kao što navode Konstantinović-Vilić i Nikolić-Ristanović (2003:96), prema preovlađujućem shvatanju u savremenoj kriminologiji policijske statistike pružaju verniju sliku kriminaliteta nego sudske, pogotovo u situaciji kada okolnosti u društvu mogu bitno uticati na efikasnost organa krivičnog gonjenja, kakav je slučaj sa SRJ u posmatranom periodu.

Analizom podataka o prijavljenim maloletnim i punoletnim licima daćemo pregled obima, učešća i kretanja kriminaliteta maloletnika u odnosu prema ukupnom kriminalitetu u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine. U tabeli 1 prikazani su sledeći podaci po kolonama: ukupan broj lica prijavljenih zbog krivičnih dela i dinamika kretanja, broj punoletnih lica, dinamika i učešće u ukupnom broju prijavljenih lica i broj prijavljenih maloletnih lica, dinamika i učešće u ukupnom broju prijavljenih lica.

U periodu trajanja sveukupne ekonomske i socijalne krize od 1991. do 1994. godine uočavamo konstantan porast ukupnog broja lica prijavljenih zbog izvršenih krivičnih dela. Godine hiperinflacije obeležene su i "hiperprodukcijom" maloletničkog prestupništva. U toku 1993. godine beleži se porast ukupnog broja prijavljenih lica za 41 indeksni poen, dok je broj prijavljenih maloletnih lica čitavih 50% veći u odnosu na 1991. Iz ove tabele takođe možemo videti da od 1994. godine dolazi do opadanja ukupnog broja prijavljenih lica, ali da u slučaju maloletnika ima izvesnih kolebanja, pri čemu je evidentan porast tokom 1996, a naročito 1997 godine. Podatak koji svakako treba izdvojiti je i značajan pad broja prijavljenih maloletnih lica u toku 1999.

Posmatrajući odnos broja prijavljenih maloletnika i ukupnog broja lica prijavljenih za izvršena

krivična dela možemo konstatovati da učešće kriminaliteta maloletnika u ukupnom kriminalitetu u posmatranom periodu varira od 3.4% do 4.7% (prosečno učešće je 4%). Koristeći statistiku osuđenih lica dobićemo bitno različite rezultate. Primera radi, analizirajući statističke podatke o osuđenim licima Milašinović (2000:138) dolazi do alarmantne konstatacije o procentualnom učešću maloletnika u ukupnom kriminalitetu u 1993. godini od 9.6%, dok "manje zabrinjavajućih" 4.3% proizilazi kao zaključak iz gornje tabele. Ova razlika se može objasniti i činjenicom da je procenat osuđenih u odnosu na prijavljene maloletnike generalno, pa i u 1993. godini, daleko veći nego u slučaju punoletnih lica (49.6% prema 21%). I pored izvesnih nedostataka policijskih statistika smatramo da one pružaju realniju sliku obima kriminaliteta na određenom prostoru.

U tabeli 2 prikazan je odnos broja prijavljenih i osuđenih maloletnih lica u posmatranom periodu. Ekstremne vrednosti beležimo tokom 1997. godine, kada porast prestupništva maloletnika nije praćen srazmernim brojem osuđenih maloletnih lica (44.1% osuđenih od ukupnog broja prijavljenih maloletnika) i 1999. godine, koja je već označena kao godina koju karakteriše veliki procenat osuđenih maloletnika (79.3%).

Kao što se iz *grafikona 1* može videti, period od 1991, koju smo odredili kao početnu posmatranu godinu, do 1993. godine karakteriše nagli porast broja prijavljenih maloletnika. Linija koja označava kretanje osuđenih maloletnika u navedenom periodu gotovo se podudara sa linijom prijavljenih maloletnika. Od 1993. do 1994. godine indeks prijavljenih maloletnika pokazuje tendenciju opadanja, dok uporedo posmatramo stagnaciju broja osuđenih lica. Još jedan karakterističan period uočavamo od 1997. do 1998. godine kada se beleži inverzni trend – opadanje broja prijavljenih i porast broja osuđenih maloletnika.

Opšta karakteristika prestupništva maloletnika jeste da je daleko veći procenat osuđenih u odnosu na prijavljene maloletnike nego što je to slučaj kod odraslih izvršilaca krivičnih dela. Ovo nam govori ne samo o efikasnosti organa krivičnog gonjenja, već i o svojevrsnom "amaterizmu" i neuspešnosti maloletnih prestupnika da prikriju izvršeno delo i izbegnu osuđenje.

Tabela 3 prikazuje dinamiku strukture osuđenih maloletnih lica, pri čemu je distribucija izvršena prema vrsti krivičnog dela. Za potrebe naše analize izdvojili smo ona krivična dela koja prema obimu i stepenu

Tabela 1: *Struktura i dinamika lica prijavljenih zbog krivičnih dela izvršenih u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine*

Prijavljena lica	Ukupno		Punoletna lica			Maloletna lica		
	Godina	N	Index	N	index	%	N	Index
1991	123189	100	118242	100	96.0	4947	100	4.0
1992	135105	110	129307	109	95.7	5798	117	4.3
1993	173642	141	166216	141	95.7	7426	150	4.3
1994	159016	129	153235	130	96.4	5781	117	3.6
1995	133785	109	128468	109	96.0	5317	107	4.0
1996	131043	106	125624	106	95.9	5419	110	4.1
1997	127591	104	121623	103	95.3	5968	121	4.7
1998	119572	97	114646	97	95.9	4926	100	4.1
1999	93696	76	90549	77	96.6	3147	64	3.4
2000	94502	77	90780	77	96.1	3722	75	3.9

Tabela 2: *Odnos broja osuđenih prema prijavljenim maloletnim licima za krivična dela izvršena u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine*

Maloletna lica / Godina		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Prijavljena lica	N	4947	5798	7426	5781	5317	5419	5968	4926	3147	3722
Osuđena lica	N	2563	2983	3685	3707	3261	2688	2631	2999	2497	2372
	%	51.8	51.4	49.6	64.1	61.3	49.6	44.1	60.9	79.3	63.7

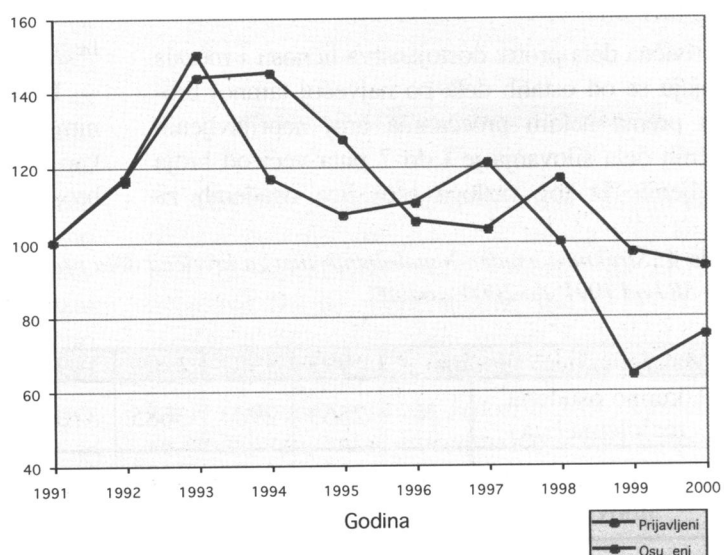
Grafikon 1: *Dinamika kretanja prijavljenih i osuđenih maloletnih lica u SRJ od 1991. do 2000. godine*

Tabela 3: Dinamika strukture osuđenih maloletnih lica prema pojedinim krivičnim delima u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine

Krivična dela protiv	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
života i tela	156	180	175	207	184	181	188	268	209	202
Index	100	115	112	133	118	116	121	172	134	129
dost. ličnosti i morala	20	22	18	17	16	15	17	27	24	32
Index	100	110	90	85	80	75	85	135	120	160
imovine	1999	2475	3228	3128	2772	2193	2141	2364	2032	1909
Index	100	124	161	156	139	110	107	118	102	95
ostala dela	388	306	264	355	289	299	285	340	232	229
Index	100	79	68	91	74	77	73	88	60	59
Ukupno osuđeno	2563	2983	3685	3707	3261	2688	2631	2999	2497	2372
Index	100	116	144	145	127	105	103	117	97	93

društvene opasnosti smatramo najindikativnijim pokazateljem opšte slike kriminaliteta mladih.

Tendencija konstantnog porasta broja najtežih krivičnih dela prema podacima u tabeli 3 ukazuje na razvoj agresivnih i destruktivnih impulsa kod mladih. Dinamika kretanja broja maloletnika osuđenih za krivična dela protiv života i tela, kao i protiv dostojanstva ličnosti i morala nam jasno ukazuje na ovakav trend. Posebno uočavamo podatak o porastu broja maloletnika osuđenih za krivična dela protiv života i tela od celih 72% u odnosu na početnu posmatranu godinu. Policijski izveštaji i hronike nam pružaju sliku nasilja koje se odlikuje izrazitom brutalnošću, destrukcijom i svirepošću, što se uklapa u sliku opšteg stanja anomije u društvu. Socijalna i ekonomska kriza, ratovi u okruženju, dostupnost vatrenog oružja, povećanje društvene tolerancije prema nasilju i drugim oblicima devijantnih pojava uzrokuju pražnjenje agresije kod mladih koja se u velikom broju slučajeva ne može racionalno objasniti.

Krivična dela protiv dostojanstva ličnosti i morala izdvajaju se od ostalih dela po najvećoj tamnoj broji, a prema nekim procenama broj neprijavljenih krivičnih dela silovanja je i do 7 puta veći od broja prijavljenih. Iz tog razloga broj lica osuđenih za

krivična dela protiv dostojanstva ličnosti i morala ne može nam biti ni približan pokazatelj realnog stanja. Činjenica je da veliki broj dela ostaje neprijavljen i neotkriven, a glavni razlozi za odustajanje od traženja pravne satisfakcije su tradicionalne predrasude i strah žrtve seksualnog delikta od eventualne sekundarne viktimizacije ili osвете izvršioca.

Najveći procenat krivičnih dela izvršenih od strane maloletnika predstavljaju dela protiv imovine. Iz tog razloga dinamika kretanja krivičnih dela protiv imovine prati krivolju porasta ukupnog kriminaliteta mladih uz konstataciju da su amplitude nešto veće. Nakon rapidnog porasta prvih godina posmatranog perioda, koji dostiže vrhunac 1993. povećanjem od preko 60% u odnosu na 1991, dolazi do blagog opadanja, pa na kraju dekade beležimo nivo osuđenih maloletnih lica približno jednak početnim vrednostima. Međutim, i ovde moramo primetiti da je to rezultat veće efikasnosti organa krivičnog gonjenja, jer je prema apsolutnim vrednostima broj prijavljenih lica daleko manji nego 1991. godine.

U tabeli 4 su izdvojeno prikazani podaci o maloletnim licima osuđenim za krivična dela protiv imovine, kao i njihovo procentualno učešće u odnosu na ukupan broj osuđenih maloletnih lica. Krivična dela protiv

Tabela 4: Struktura osuđenih maloletnih lica za krivična dela protiv imovine u odnosu na ukupno osuđena maloletna lica u SRJ od 1991. do 2000. godine

Maloletna lica / Godina		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ukupno osuđena maloletna lica	N	2563	2983	3685	3707	3261	2688	2631	2999	2497	2372
Osuđeni za dela protiv imovine	N	1999	2475	3228	3128	2772	2193	2141	2364	2032	1909
	%	78.0	83.0	87.6	84.4	85.0	81.6	81.4	78.8	81.4	80.5

Tabela 5: Dinamika i struktura osuđenih maloletnih lica prema izrečenim krivičnim sankcijama u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine

Vrsta sankcije / Godina	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Maloletnički zatvor	7	23	34	16	30	31	17	32	40	20
%	0.3	0.8	0.9	0.4	0.9	1.2	0.6	1.1	1.6	0.8
Disciplinske mere	912	1153	1462	1370	1209	1132	1211	1191	1076	1055
%	35.6	38.7	39.7	37.0	37.1	42.1	46.0	39.7	43.1	44.5
index	100	126	160	150	133	124	133	131	118	116
Pojačani nadzor	1552	1639	2046	2198	1918	1422	1306	1697	1297	1205
%	60.6	54.9	55.5	59.3	58.8	52.9	49.6	56.6	51.9	50.8
index	100	106	132	142	124	92	84	109	84	78
Zavodske mere	92	168	143	123	104	103	97	79	84	92
%	3.6	5.6	3.9	3.3	3.2	3.8	3.7	2.6	3.4	3.9
index	100	183	155	134	113	112	105	86	91	100
Ukupno izrečeno sankcija	2563	2983	3685	3707	3261	2688	2631	2999	2497	2372

privatne i društvene imovine su zbirno prikazana.

Ovi podaci jasno govore o dominantnoj zastupljenosti krivičnih dela protiv imovine koja u posmatranom periodu obuhvataju prosečno 82,2% ukupnog broja osuđenih maloletnika. Ovaj podatak je u skladu sa činjenicom da je kriminalitet maloletnika pretežno imovinski kriminalitet.

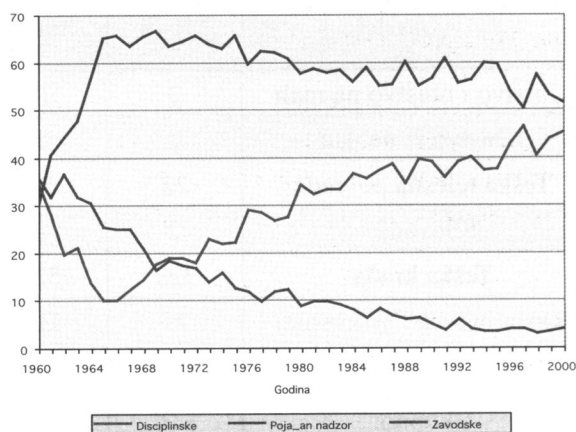
3. KRIVIČNOPRAVNA REAKCIJA NA PRESTUPNIŠTVO MALOLETNIKA U SRJ U PERIODU OD 1991. DO 2000. GODINE

Pregledom podataka o strukturi, raspodeli i dinamici izrečenih krivičnih sankcija prema maloletnim licima ukazaćemo na opredeljenja i tendencije razvoja politike krivičnopravne reakcije u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine.

Kazna maloletničkog zatvora, koja se može izreći starijim maloletnicima, zastupljena je sa prosečno 0.9% i predstavlja neznatan deo ukupno izrečenih sankcija, pa nam statistički podaci na tako malom uzorku ne mogu pomoći u utvrđivanju "ritma zločina". Posmatrajući apsolutne vrednosti izrečene sankcije maloletničkog zatvora možemo konstatovati neravnomernu dinamiku koja samo donekle prati kretanje opšteg kriminaliteta maloletnika. Karakterističan je porast izrečenih kazni maloletničkog zatvora u 1995. i 1996, a naročito 1999, koja je već označena kao godina u kojoj su sudovi "trenirali strogoću".

Uvidom u iznete podatke konstatujemo da je među vaspitnim merama dominantna mera pojačanog

nadzora koja se prosečno izriče u 55.1% slučajeva, slede disciplinske mere sa 40.3%, dok se nastavlja smanjenje poverenja u efikasnost zavodskih vaspitnih mera - prosečno 3.7% ukupno izrečenih sankcija.

Grafikon 2: Dinamika strukture vaspitnih mera izrečenih maloletnicima u Srbiji od 1960. do 1989. i SRJ od 1990. do 2000. godine

Ako ove podatke uporedimo sa ranijim statistikama potvrdićemo nastavak trenda koji izgleda pretežno da definitivno "stavi katanac" na zavodske ustanove. Naime, prema analizi Stakića (1991) broj izrečenih zavodskih mera prema maloletnicima u Srbiji od 1960. godine, kada je učešće u ukupnom broju izrečenih sankcija iznosilo 36%, konstantno se smanjivao, kako procentualno tako i u apsolutnim vrednostima, da bi 1989. došao na nivo od 6%.

Koristeći podatke o vaspitnim merama izrečenim maloletnim prestupnicima u Srbiji od 1960. do 1989. (Stakić, 1991:16-18) i u SRJ od 1990. do 2000. godine (Vasiljević, 2005:40) na *grafikonu 2* možemo pratiti kretanje procentualnog učešća pojedinih vaspitnih mera u odnosu na ukupan broj vaspitnih mera izrečenih maloletnicima.

Bez pretenzije da ponudimo odgovor na pitanje hoće li "Sivi dom" postati uskoro turistička atrakcija, narednom analizom ćemo pokušati da ga barem glasnije postavimo. U *tabeli 6* smo prikazali strukturu krivičnih sankcija izrečenih maloletnicima prema krivičnom delu i uzrastu izvršilaca. Pregledom vrste sankcija izrečenih za najteža krivična dela pokušaćemo da ustanovimo koliko tendencija slabljenja poverenja u efikasnost zavodskog tretmana ima opravdanosti.

Tokom 2000. godine ukupno je izrečeno 2373 krivične sankcije, od toga 816 mlađim, a 1556 starijim maloletnicima. Kazna maloletničkog zatvora je izrečena u 20 slučajeva, a od vaspitnih mera 1055 disciplinskih, 1205 mera pojačanog nadzora, dok je 92 maloletnika upućeno u vaspitne i vaspitno-popravne ustanove.

teške telesne povrede (od čega je 54 izvršeno od strane starijih maloletnika) izrečene su 1 kazna maloletničkog zatvora, 2 mere upućivanja u vaspitno-popravnu ustanovu, a čak 24 disciplinskih sankcija. Krivična dela silovanja (2 izvršena od strane mlađih, a 9 od strane starijih maloletnika) sankcionisana su 1 kaznom maloletničkog zatvora, 3 zavodske mere i 7 mera pojačanog nadzora. Izrečene sankcije za ukupno 150 krivičnih dela razbojništva (129 izvršenih od strane starijih maloletnika) su sledeće: 9 kazni maloletničkog zatvora, 22 zavodske mere i 118 vaspitnih mera pojačanog nadzora. Suvoparnim brojkama treba dodati i podatke o načinu izvršenja dela, koji se odlikuje ekstremnim ispoljavanjem agresije čak i u slučajevima najmlađih izvršilaca.

4. ZAKLJUČAK

Posmatrajući napred iznesene podatke mogli bismo konstatovati da je u navedenom periodu приметna tendencija porasta i opadanja kriminaliteta maloletnika u korelaciji sa periodima društvenopolitičkih i ekonomskih previranja u SRJ. Ove promene dinamike kriminaliteta maloletnika pos-

Tabela 6: Struktura izrečenih krivičnih sankcija maloletnim licima u SRJ 2000. godine prema krivičnom delu i uzrastu

Uzrast / Vrsta sankcije Krivično delo	Osuđeni maloletnici		Malolet zatvor	Vaspitne mere		
	Mlađi	Stariji		Discipl.	Pojačani nadzor	Zavodske
Ubistvo i ubistvo na mah	2	11	4	-	3	6
Ubistvo iz nehata	2	1	-	-	1	2
Teška telesna povreda	22	54	1	24	49	2
Silovanje	2	9	1	-	7	3
Teška krađa	323	522	2	318	494	31
Razbojništva i teški sluč.	21	129	9	1	118	22
Ostala dela	444	830	3	712	533	26
Ukupno:	816	1556	20	1055	1205	92

Podatak koji mora izazvati zabrinutost jeste da broj mlađih maloletnika osuđenih za krivična dela iznosi 34% od ukupnog broja osuđenih maloletnika. Učešće mlađih maloletnika u izvršenju krivičnih dela sa elementima nasilja (ubistvo, teške telesne povrede, silovanje, razbojništvo) čini 19% ukupnog broja maloletnih lica osuđenih za najteža dela.

Od ukupno 76 osuda za krivično delo nanošenja

matrane u okviru šireg društvenog konteksta mogu se dovesti u vezu sa ekonomskom, političkom i socijalnom tranzicijom u zemlji.

U strukturi krivičnih dela izvršenih od strane maloletnika dominiraju dela protiv imovine, što potvrđuje tvrdnju da je kriminalitet maloletnika pretežno imovinski kriminalitet. Čini se potpuno logičnim i podatak da u periodu najveće ekonomske krize na ovim prostorima (1993. godine) učešće

imovinskog kriminaliteta doseže skoro 90% ukupnog kriminaliteta maloletnika. Ono što posebno zabrinjava jeste konstantan porast broja izvršenih najtežih krivičnih dela u posmatranom periodu (dela protiv života i tela), što bi svakako moralo biti predmet jedne dublje socijalno-kriminološke analize.

Najveći procenat sankcija izrečenih maloletnicima u posmatranom periodu čine mere pojačanog nadzora, zatim slede disciplinske vaspitne mere, dok se zavodske sankcije izriču u najmanjem broju slučajeva. Prateći dinamiku izricanja pojedinih sankcija primećuje se tendencija smanjenja primene mera institucionalnog karaktera.

Kada govorimo o reakciji društva na kriminalitet maloletnika moramo se uzdržati od decidnih zaključaka. Ipak, ne ulazeći u kompetencije sudova, možemo postaviti pitanje da li je povećana tendencija izricanja vaninstitucionalnih sankcija maloletnicima u srazmeri sa opasnošću zabeleženog kriminaliteta, kakvu poruku upućuje u pogledu specijalne i generalne prevencije i da li na adekvatan način može odgovoriti svrsi: zaštititi društva

i resocijalizaciji prestupnika. Svakako imamo u vidu činjenicu da se prilikom određivanja sankcije prema maloletniku uzimaju u obzir brojne socijalne, psihološke, kriminološke i druge varijable, pa se ovakva kritika može učiniti preambicioznom. Predmet ovog rada nije bila analiza konkretnih slučajeva, što bi pojasnilo kriterijume sudova pri odlučivanju o celishodnoj sankciji prema maloletniku, već su zaključci izvedeni na osnovu dostupnih statističkih pokazatelja koji oslikavaju opštu tendenciju kretanja kriminaliteta maloletnika na datom prostoru u okviru navedenog vremenskog perioda, kao i trenda društvene reakcije na taj kriminalitet. Izbor opcija vaninstitucionalnog tretmana je preporuka brojnih studija na temu evaluacije programa tretmana i apsolutno je u skladu sa savremenim idejama resocijalizacije. Smatramo, međutim, da tretman u institucionalnim uslovima ima svoje mesto u sistemu postupanja prema maloletnim delinkventima i dovoljno prostora za unapređenje metodologije rada u skladu sa najnovijim dostignućima teorije i prakse resocijalizacije.

LITERATURA

- Konstantinović-Vilić S., Nikolić-Ristanović V. (2003): Kriminologija, Niš
- Milašinović S. (2000): Kriza mladi kriminal, Beograd
- Milutinović M. (1973): Kriminologija, Beograd
- Singer M., Mikšaj-Todorović LJ. (1989): Delinkvencija mladih, Globus, Zagreb
- Stakić Đ. (1991): Metodika rada sa maloletnim delinkventima, Dečje novine, Gornji Milanovac
- Statistički bilten Saveznog zavoda za statistiku br. 2321 za 2000. godinu
- Vasiljević D. (2005): Psiho-socijalna obeležja maloletnih delinkvenata i primena metoda resocijalizacije, magistarska teza, Defektološki fakultet, Beograd

PHENOMENOLOGY OF JUVENILE OFFENDING IN SRJ BETWEEN 1991-2000

Danica Vasiljević

University of Beograd

Faculty of special Education and Rehabilitation

Department of Prevention and Treatment of Behavioral Disorders

SUMMARY

The subject of this paper is to research characteristics of juvenile delinquency in SRJ between 1991-2000, as well as juvenile justice reaction to juvenile delinquency during this period. It is reasonable to presume that those years of social, political and economy crisis had a significant influence on increase of juvenile delinquency. Statistical data were collected from National Bureau of Statistics Bulletin. Despite the obvious increase of juvenile criminal behavior, decrease of confidence in institutional treatment is evident, while the sanction of intensified supervision is still dominant correctional discipline.

Key words: *juvenile offenders, phenomenology, criminal sanctions*